Väestöliitto

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle

Asia: UTP 52/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: Suomen Naiset, rauha ja turvallisuus -työstä sekä Suomen kolmannen kansallisen toimintaohjelman toimeenpanosta vuonna 2022

Väestöliitto ry kiittää eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi Suomen 1325-toimintaohjelman vuoden 2022 toimeenpanosta.

Asiantuntijalausunto sisältää sekä Väestöliiton että Suomen Naiset, rauha ja turvallisuus –verkoston esille nostamia asiantuntijakantoja. Väestöliitto toimii Suomen Naiset, rauha ja turvallisuus –verkoston puheenjohtajana. Verkostoon kuuluu yli 20 järjestöjäsentä ja sekä tutkija-, asiantuntija- ja henkilöjäseniä.

Väestöliitto kiittää, että kolmas kansallinen naiset, rauha ja turvallisuus (1325) -toimintaohjelma arvioitiin kattavasti ja monet Väestöliiton sekä laajemmin Naiset, rauha ja turvallisuus -verkoston esille nostamat kehityskohteet, kuten **naisten osallisuuden painottaminen, intersektionaalinen näkökulma, seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeudet**, on huomioitu neljännessä toimintaohjelmassa.

Suomi on toiminut monin tavoin edelläkävijänä 1325-työssä, mm. toiminut merkittävänä rahoittajana ja kumppanina muiden maiden kansallisten 1325-toimintaohjelmien laatimisessa (nk. twinning -kumppanuus). Tällä työllä on kauaskantoiset seuraukset 1325-agendan edistämiseksi globaalisti. Suomen tekemä työ naisasiantuntijoiden määrän kasvattamiseksi siviilikriisinhallinnassa on globaalisti merkittävää.

Suomi on jatkanut Naiset, rauha ja turvallisuus -työssä erityisen tärkeiden, mutta sensitiivisten teemojen esille nostamista YK:ssa, EU:ssa ja Natossa. On silti erityisen tärkeää, että Suomi jatkaa tätä työtä kansainvälisillä foorumeilla Naiset, rauha ja turvallisuus -päätöslauselman sitoumusten täyttymiseksi. Näitä teemoja ovat esimerkiksi naisihmisoikeuspuolustajien työ sekä seksuaali- ja lisääntymisterveys ja –oikeudet. Molempia teemoja puolustaa vain harva valtio ja Suomi on näyttänyt esimerkkiä siinä, miten se nostaa ja puolustaa omien arvojensa mukaisia, Naiset, rauha ja turvallisuus -päätöslauselmaa edistäviä teemoja esille kannanotoissaan, lausunnoissaan ja puheissaan.

Väestöliitto kiittää, että naisten poliittinen ja taloudellinen voimaantuminen nähdään olennaisena konfliktien ehkäisyssä ja rauhanrakennuksessa ja Suomi tukee tätä työtä monen toimijan kautta. Jatkossa olisi tärkeä kiinnittää tämän teeman osalta erityistä huomiota hauraisiin valtioihin ja niiden tukemiseen.

5. Seksuaalisen- ja sukupuolittuneen väkivallan ehkäisyä sekä henkiä pelastavia seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluja tulee vahvistaa osana Suomen humanitaarista työtä.
Naiserityiset tarpeet, kuten henkiä pelastavat seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut sekä naisten ja tyttöjen suojelu seksuaali- ja sukupuolittuneelta väkivallalta ovat olennainen osa Suomen Naiset, rauha ja turvallisuus –toimintaohjelmaa vuonna 2022. Teema on entistä tärkeämpi nykyisessä globaalissa tilanteessa eikä se painotu riittävästi Suomen työssä verrattuna muihin Suomen Naiset, rauha turvallisuus -toimintaohjelman osa-alueisiin.

Erityisesti henkiä pelastavat seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut sekä naisten ja tyttöjen suojelu seksuaali- ja sukupuolittuneelta väkivallalta, eivät painotu riittävästi Suomen 1325-työssä. **YK:n seksuaali- ja lisääntymisterveysjärjestö UNFPA** vastaa näiden edistämisestä YK-koordinaatiossa humanitaarisissa kriiseissä. Suomen tulee kohdentaa humanitaarista rahoitusta UNFPA:lle useampaan maahan, ml. Afganistaniin ja Ukrainaan, jotta naisten ja tyttöjen tarpeisiin vastataan ja Suomen sitoumukset toimeenpannaan tarvittavalla tehokkuudella.

Lisäksi verkosto korostaa seuraavia havaintoja raportista:

- **Asevalvonta**: 1325-raportoinnissa tulee **johdonmukaisesti huomioida, kuinka asevalvontaan, aseistariisuntaan ja aseiden leviämisen estämiseen on sisällytetty ja toimeenpantu sukupuolinäkökulma sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.** Kansallisen tason toimien raportointi puuttuu vuoden 2022 arvioinnista ja täten mm. asekauppasopimuksen (*Arms Trade Treaty, ATT*) sukupuolistuneen väkivallan ehkäisemistä koskevan 7 artiklan 4 kohdan kansallista täytäntöönpanoa ei ole huomioitu.
- **Siviilikriisinhallinta**: Suomi on lähellä tavoitettaan, että puolet siviilikriisinhallintatehtäviin lähetetyistä olisi naisia. Samalla tämä positiivinen trendi on hieman laskussa. Osuuden kasvattamiseksi tulee panostaa poliisin tasa-arvotyöhön, sillä Suomessa ei ole riittävästi naispuolisia poliiseja, joilla on siviilikriisinhallinnan poliisitehtäviin vaadittava 10 vuoden työkokemus.
- **Puolustusvoimat**: Tutkimus naisten sotilasuran ja kriisihallintatehtäviin hakemisen esteistä on arvokas edistysaskel, vaikka tuloksia ei raportissa mainittukaan. Puolustusvoimien tekemä tasa-arvotyö naisten lisäämiseksi asepalveluksessa on tärkeää myös tavoitteiden saavuttamiseksi koskien naisten osuuden kasvattamista sotilaallisissa kriisinhallintatehtävissä ja rajavartiolaitoksella, sillä tehtäviin hakeutuminen vaatii asepalveluksen suorittamista.
- **Afganistan**: Tilanteessa, jossa taliban on asettanut kymmeniä rajoituksia naisille Afganistanissa, on kriittisen tärkeää, että **naisten oikeuksien puolustaminen Afganistanissa säilyy Suomen prioriteettina**. Hienoa, että Suomi on teetättänyt erinäisiä selvityksiä Suomen toimista Afganistanissa – onkin tärkeää, että Suomi myös toimeenpanee selvitysten suosituksia ja hyödyntää niistä nousseita havaintoja.
- **Ukraina**: Suomen tulee systemaattisesti tukea naisten osallistumista ja sukupuolten tasa-arvon huomioimista kaikissa prosesseissa sekä kaikilla tasoilla, ml. Ukrainan EU-jäsenyysneuvotteluissa, jälleenrakennusprosessissa sekä mahdollisessa laajemmassa rauhanprosessissa. Venäjän hyökkäyssota muokkaa sukupuolten välisiä suhteita ja etenkin paikallistasolla naisten rooli yhteisöjen tarpeisiin vastaamisessa on sodan alettua entisestään korostunut. Tukemalla paikallista kansalaisyhteiskuntaa ja naisjärjestöjä Suomella on mahdollisuus vahvistaa naisten roolia yhteiskunnassa. Ukrainaan suuntautuvassa avussa on huomioitava naisspesifit tarpeet ja seksuaalisen- ja sukupuolittuneen väkivallan laajuus.

Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan toimeenpanosta ei voi puhua mainitsematta **Gazan katastrofaalista humanitaarista tilannetta.** Gazan sota on sota naisia vastaan. Siviilin suojelussa on epäonnistuttu täydellisesti. Ilman pysyvää tulitaukoa humanitaarisen tilanteen helpottaminen tai poliittista prosessin aloittaminen on vaikeaa. Suomen on edistettävä naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman toimeenpanoa Gazassa:

- vaatimalla välitöntä, ehdotonta ja pysyvää tulitaukoa,
- edistämällä humanitaarisen avun toimittamista Gazaan ja naiserityisten tarpeiden huomioimista humanitaarisessa avussa,
- edistämällä sotarikosten tutkimista sekä konfliktin sukupuolittuneiden vaikutusten dokumentointia, sekä
- edistämällä naisten merkityksellistä osallistumista kaikilla tasoille keskusteluissa Gazan tulevaisuudesta sekä Lähi-idän rauhanprosessista laajemmin, erityisesti YK- ja EU-tasolla.

LISÄTIEDOT:

Elina Korhonen, kansainvälisten asioiden johtaja, Väestöliitto ry, Naiset, rauha ja turvallisuus -verkoston puheenjohtaja, elina.korhonen@vaestoliitto.fi

Eija Koivuranta, toimitusjohtaja, Väestöliitto ry, eija.koivuranta@vaestoliitto.fi